

COORDONATE ALE DEZVOLTĂRII PSIHICE LA PREȘCOLARI

Dezvoltarea psihică, pe baza tabloului psihologic al vârstelor, pune alături ceea ce „vrem și dorim”, de la copil în slujba vieții și activitățile subiectului uman care implică o dinamică evolutivă, cu o transformare internă ce subliniază unitatea între stabilitate și mișcare și devenire. Întreaga dezvoltare psihică, prin etapele copilăriei, reprezintă trepte succesive spre asimilarea acțiunilor și conduitelor specifice omului. „Copilul tinde spre adult ca spre starea lui de echilibru”. H. Wallton – *Evoluția psihologică a copilului*.

Trăsătura esențială a copilului este cea de ființă în devenire, cu profunde și ritmate transformări, cu etape, ca o istorie a fiecărui individ uman, care include treptele evolutive pe traiectoria vieții și devenirii fiecăruia. Orice treaptă a dezvoltării face parte dintr-un proces continuu, fiecare fiind o „succesiune logică a progreselor”. I. Druțu, E. Fodor, T. Kulcsar, T. Podar, M. Țurcaș – *Psihologie, manual pentru liceele pedagogice*. Ea presupune un moment al evoluției mintale și un anumit comportament. Astfel, activitățile din perioada antepreșcolară, pe care ne bazăm și sprijinim în formarea preșcolarului, alături de solicitările școlarității, duc la optimizarea dezvoltării psihice în perioada preșcolarității.

Ca fundament al dezvoltării copilului, vârsta preșcolară, ca etapă a copilăriei, aduce copilului spre educație și învățare, cu șanse egale, integrare timpurie într-un sistem instituționalizat, oferind cadrul organizat în dezvoltarea generală, polivalentă a copilului.

O viziune unitară asupra copilăriei, cu toate cele trei stadii ale acesteia, care reprezintă „marele start”, face posibilă pregătirea pentru școală. „Educația copiilor de vârstă preșcolară este un preambul a oricărei politici educative și culturale. În lumina psihologiei moderne, ca și a simplei observații, importanța primei copilării în dezvoltarea ulterioară a aptitudinilor și a personalității apare deosebit de limpede.” E. Faure – *A învăța să fii*.

Este bine știut că, întreaga lume pune pe primul plan „educația” și nu se poate să nu se acorde o atenție maximă pregătirii acelor care vor fi înlocuitorii zilei de azi.

„Marea artă a unui educator constă în cizelarea manierelor și informarea minții, el trebuie să sădească în elevul său bunele obiceiuri și principiile virtuții și ale înțelepciunii, să-i dea dreptat o viziune asupra omenirii și să dezvolte în el tendința de a iubi și de a imita tot ceea ce este excelent și demn de laudă.” I. Mureșan – *Vârsta, performanță și creativitate*.

Potențialul formativ al preșcolarului rezultă din faptul că, la această vârstă, întâlnim o maximă receptivitate și sensibilitate, cât și o mobilitate și o flexibilitate psihică, ce permite achiziții însemnate, jocul constituind forma tipică de activitate. Acesta oferă cadrul explorării și învățării, descoperind modalități de expresie atitudinală, cu dezvăluiri ale naturii copilului în acțiune, a forțelor, a afirmării sale. Prin îmbinarea jocului cu alte activități, sub îndrumare, copilul dobândește noi particularități psihice, îmbogățindu-și experiența cognitivă, extinzându-se sfera reprezentărilor, funcția reglatoare a sistemului verbal intensificându-se.

Lumea întâmpină primii pași ai copilului cu întrebări, cu prudență, cu îndoială, cu gândul unei surprize. Primii pași se învață... și apoi totul se învață! Se învață să fii copil și să înțelegem copilăria, se învață să fii tânăr și învățăm să înțelegem tinerețea, să învață să fii bătrân și încercăm să răbdăm bătrânețea și apoi... se învață să murim încetul cu încetul...

„Creșterea copiilor, de la naștere la maturitate, se realizează conform unor etape succesive și unitare, care sunt ca niște capitole distincte ale aceleiași istorii.” M. Debesse – *Etapele educației*. Se subliniază astfel, unitatea și continuitatea creșterii, a educării și a învățării, fiecare etapă pregătind, teoretic și practic, etapa următoare.

Ansamblul condițiilor prezente la „startul” în problema școlarității, ca sarcină a învățământului preșcolar, îmbracă cerințe și forme propuse spre reușită, prin cunoașterea mecanismelor intelectuale ale etapei cuprinse între 3/6ani.

Vârsta de trei ani marchează intrarea copilului într-un proces de învățare, proces care-i modifică atitudinile, comportamentul și face trecerea de la acțiunile complet dirijate de adult, la acțiuni voluntare, autodirijate, independente. El intră, astfel, într-o lume a sa, constituită mai ales prin joc, activitatea dominantă din grădiniță, în care apar acțiunile practice cu obiectele sau se însușesc norme social-morale. Jocul reprezintă o „decentrare a psihicului, de pe activitatea de percepere, pe activitatea de implatație în viața cultural – socială, prin simbolizări ample și complexe.” U. Șchiopu, E. Verza – *Psihologia vârstelor*. Intervine în această cotitură noul sistem de relații sociale, copilul devenind obiectul unor influențe instructiv-educative sistematice, etapa cuprinsă între 2-7/8 ani fiind denumită de J. Piaget „perioada preoperatorie ce merită urmărită de sine stătător pentru importanța principalei sale achiziții.” A. Cosmovici, L. Iacob – *Psihologie școlară*.

Perioada de la 3 la 6/7 ani este una dintre cele mai complexe etape de dezvoltare a personalității, în care se pun bazele gândirii, conștiinței morale, aptitudinilor și intereselor. „Se elaborează modalități de interacțiune și integrare socială și se produce trecerea de la <centrarea subiectivă> (egocentrism) a întregii personalități, la o decentrare cognitivă, morală și socială a copilului.” *Revista învățământului preșcolar*.

Conform lui Jean Piaget, perioada cuprinsă între 3/6 ani este numită copilărie mijlocie, principala achiziție este „inițiativă vs. retragere, vinovăție, corolarul axiologic=finalitatea în acțiuni (teleonomia)”. A. Cosmovici, L. Iacob – *Psihologie școlară*. Perioada cuprinsă între 6/12 ani concretizează copilăria mare, principala achiziție este „sârguință, eficiență vs. inferioritate, corolarul axiologic=competență” A. Cosmovici, L. Iacob – *Psihologie școlară*.

Perioada preșcolară, fiind una din perioadele de intensă dezvoltare psihică, U. Șchiopu și E. Verza au împărțit această etapă în trei subperioade „preșcolarul mic (3/4 ani), preșcolarul mijlociu (4/5 ani) și preșcolarul mare (5/6 ani)” U. Șchiopu, E. Verza – *Psihologia vârstelor*.

Perioada preșcolarului mic se caracterizează printr-o creștere a intereselor, a aspirațiilor și a aptitudinilor mărunte implicate în satisfacerea plăcerilor de explorare a mediului.

La vârsta preșcolară mijlocie, pe plan psihologic, se intensifică dezvoltarea limbajului, a conștiinței, jocul devenind activitatea de bază, iar conduitele lui devin mai nuanțate.

Preșcolarul mare manifestă o mai mare agilitate, inteligență, reticențe în situații ușor penibile. Câmpul atenției este dominat de o înțelegere mai profundă a situațiilor. Capacitatea de învățare devine activă.

„Preșcolarii de vârstă mică, mijlocie, mare se aseamănă între ei prin anumite însușiri psiho-fizice cu relativă stabilitate în perioada prin care trec.”. H. Barbu, A. Mateiaș, E. Rafailă, E. Popescu, F. Șerban – *Pedagogie școlară*, manual pentru Școli Normale. Ei sunt niște identități, din punct de vedere genetic. De aceea „fiecare om seamănă cu unii și nu seamănă cu nimeni”. H. Barbu, A. Mateiaș, E. Rafailă, E. Popescu, F. Șerban – *Pedagogie școlară*, manual pentru Școli Normale.

Bibliografie

- Cosmovici, L. Iacob – *Psihologie școlară*, Ed. Polirom, Iași, 1999
- U. Șchiopu, E. Verza – *Psihologia vârstelor*, E.D.P., București, 1981
- H. Barbu, A. Mateiaș, E. Rafailă, E. Popescu, F. Șerban – *Pedagogie școlară*, manual pentru Școli Normale, E.D.P., București, 1994

- Druțu, E. Fodor, T. Kulcsar, T. Podar, M. Țurcaș – *Psihologie, manual pentru liceele pedagogice*, E.D.P., București, 1978
- P.A. Osterrielh – *Introducere în psihologia copilului*, E.D.P., București, 1978
- E. Faure – *A învăța să fii*, E.D.P., București, 1974
- I. Mureșan – *Vârstă, performanță și creativitate*, E.D.P., București, 1977

**Prof. înv. preprimar Moraru Daniela,
Liceul Teoretic „Ion Creangă” Tulcea**